

Kitap Değerlendirmesi

Book Review

Kitap Değerlendirmesi¹

İtaat

Michel Houellebecq, Çev. Başak Öztürk, İthaki Yayınları, 2021.

Hüseyin Etil²

Edebiyat alanında yaşanan gelişmeler her zaman ciddiye alınmalıdırlar. Çünkü edebiyat olayları politik ve toplumsal olayların ön habercisi olma işlevi görmektedir. Şairler ve romancılar sahip oldukları güçlü sezgileri sayesinde toplumsal alandaki en ufak hareketlenmeleri bütün bedenleriyle duyumsayarak yüreklerinde hissederek. Bu hislerini de ancak edebi biçimler altında topluma iletirler. Böylelikle hissettikleri duyguların kitleselleşmesine, belli duyguların

¹Bu kitap değerlendirme yazısının başka bir versiyonu daha önce “Nihilizmin Panzehri: Teslimiyet” başlığında *Sabah Ülkesi* dergisinin 69.cu sayısında yayımlanmıştır. Buradaki değerlendirme yazısı o metnin gözden geçirilmiş versiyonudur.

² Dr., Siyaset Bilimci, huseyinetil@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4045-646X.

Doi: 10.5281/zenodo.18147641

Geliş Tarihi: 01 Aralık 2025
Received: 01 December 2025

Kabul Tarihi: 25 Aralık 2025
Accepted: 25 December 2025

Bu makaleye atıf için/ To cite this article: Etil, H. (2025). Kitap Değerlendirmesi. İtaat. Michel Houellebecq. *Politik Psikoloji Dergisi*, 5(2), 78-86.

memetik etkilerle çoğaltılmasına neden olurlar. O nedenle, edebiyatın verdiği mesajların ciddiye alınıp iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Bu yazıda, Michel Houellebecq'in *İtaat* (2015) adlı romanın içerdiği politik ve toplumsal mesajlara odaklanacak ve yaydığı, kitleselleştirdiği duygulara odaklanılacaktır.

AVRUPA ÜZERİNDE BİR HAYALET DOLAŞIYOR!

Ancak onun öncesinde Avrupa'nın genel iklimine dair bir şeyler söylemek gerekmektedir. Nice zamandır Avrupa'nın üzerinde bir hayalet dolaşmaktadır. Giderek bu hayaletin cisimleşmesine tanıklık edilmektedir. Önümüzdeki on yılların Avrupa üzerinde dolanan hayaletin tecessüm yılları olarak tarihe kazanması yüksek bir olasılıktır. Liberal Avrupa'nın sahip olduğu iyimserlik yerini giderek radikal sağ duyguları köpürten güçlerin derin kötümserliğine bırakıyor. İyimser Avrupacılık gerilerken, kötümser Avrupacılık hızla yayılıyor, derinleşiyor, nüfus alanını genişletiyor. Başka bir ifadeyle, kötümserlik duygusu marjinal entelektüellerden halka doğru yayılarak kitleselleşiyor. Avrupa düzeyindeki bu genel çöküş psikolojisi tek tek ülkeler için de geçerlidir. Örneğin, Fransa, pesimist yazarlara göre intiharın eşiğindedir. Pesimizmin edebiyat kanalıyla yaygınlaşması politikanın dönüştürülmesiyle sonuçlanma olasılığı yüksektir. "İntiharın eşiğinde olan bir Fransa" imajı için herkes topyekûn seferberliğe davet ediliyor. *Eşitlik, Özgürlük ve Kardeşlik* ilkeleri bir kez daha pratik tarafından olumsuzlanıyor. Sözgelimi, Yahudi siyasetçi ve yazar Eric Zemmour'un *Fransız İntiharı* ("Le Suicide français", 2014) kitabı, Oswald Spengler'in *Batının Çöküşü*'nden (1918-22) sonra Almanya'da yaşananları akla getirmektedir. Fransa'nın öldüğünü ilan eden kitaplar hızlıca çok satanlar listelerinde yerini alması gelecekteki günlere dair önemli ipuçları vermektedir. Sağın gerileme anlatıları entelektüel politik kamuoyunu solun gerileme anlatılarından daha çok etkilemektedir. Fransız radikal sağ, 68 kuşağının kültür devrimiyle olan mücadelesi, solcu entelektüalizme duydukları nefret, liberallerin Avrupa Birliği düşüncelerine karşı kınayıcı görüşleri ve kapitalizmin yıkıcı boyutlarına olan itirazlarını Müslüman göçmen karşıtlığı ile eklemleyerek kendi etki alanlarını genişletmektedirler. Günümüz Fransa'sının ölüm döşğinde olduğunu düşünen yazarlar, Fransa'nın emperyal bir güç ve medeni kuvvetini yeniden elde etmesi gerektiğini nostaljik biçimler altında kamuoyuna sunmaktadırlar. Çürüme, yozlaşma, ölüm, intihar gibi temalar korkunun kitleselleşmesini sağlamaktadır. Çürüme bünyenin içinde ise siyasal çözümlerde ona uygun olarak radikalleşmektedir. Sistemin içeriden çürüdüğünü düşünmek artık sorunun de-politikleşmesinden başka bir şekilde çözülemez olduğunu ileri sürmektir. Bu durumda geriye, politik muarızı, kriminal bir vakaya dönüştürülerek süre avına çıkmak kalmaktadır. Her şeyin parçalandığı duygusu günümüz edebiyatının da giderek hâkim düşüncesi olmaya başlamıştır. İşte

Avrupa'nın üzerinde dolanan yeni hayalet, yeni ruh arayışının bir semptomu olarak gündeme geliyor: Faşizm, Avrupa'nın kapısını bir kez daha çalmaktadır. Bu itibarla onun romanlarındaki leitmotif öfke, kin ve intikam arzusu olarak karşımıza çıkar (Diken, 2011: 120).

HAZCILIĞA KARŞI TESLİMİYET

Avrupa'nın genel bağlamından romana geçerse, 2015 yılında Fransa'da, Charlie Hebdo saldırısının yaşandığı gün piyasaya çıkan kitap, 2021 yılında dilimize kazandırılmıştır. Türkçeye *İtaat* olarak çevrilen kitabın aslında doğru çevirisi "teslimiyet" olmalıdır. Çünkü "itaat" olarak çevrildiğinde Fransızca'daki anlam katmanı ve yazarın kastı kaybolmaktadır. Fransızca'daki "soumission" ile "İslamiyet" kavramı arasındaki etimolojik bağı vermek için en doğru çeviri "teslimiyet" olmalıdır. Ancak bu sayede, roman boyunca işlenen teslimiyet krizine İslam'ın sunduğu teklif doğru bir şekilde kavranabilir. Yazarın kendi döneminin eğilimlerini saptayarak yarattığı yarı-fantastik, yarı-gerçek edebiyat evreninde, 2022'de yapılacak Fransız Cumhurbaşkanlığı seçimlerini Müslüman Kardeşler kazanmaktadır. Romanda Müslüman Kardeşler'in adayı Ben Abbas'ın iktidara gelişini ve iktidarı aldıktan sonra yavaş yavaş Fransız Cumhuriyeti'nin İslami bir monarşiye dönüşme sürecini anlatılıyor. Yazarın temel niyeti, Müslümanların güçlenmesinin yol açacağı "tehlikelere" işaret etmenin yanı sıra Fransa'daki sosyal, kültürel, politik ve ideolojik düzlemlerde yaşanan derin bunalımın altını çizmektir. Başka bir ifadeyle yazar, İslam'ın yükselişi ile Fransa'nın (ve dolayısıyla Avrupa'nın) çöküşünü bir ve aynı süreç içinde resmediyor. Romanın başkarakteri, 19. yüzyıl dekadan edebiyat uzmanı François'a da dekadan bir karakter olarak çöküş sürecinin insan tipi olarak karşımıza çıkıyor. François'a, Fransa'nın zaafı, kesip atılması gereken bir ur, her yeri sarmış kangren bir tip olarak sunulmaktadır. Yazara göre François'a tipi, Fransayı çöküşe götürüyor. Sistemin her noktasına sinmiş çöküş, bunalım ve çürüme gerçekliği, Ben Abbas'ın iktidara gelmesini kolaylaştıran tarihsel zemin olarak roman boyunca sorgulanmaktadır.

Peki, Avrupa'nın zaafı ve İslam'ın Avrupa'da yükselişini kolaylaştıran ve mahkûm edilmesi gereken unsurlar nelerdir? Yazara göre Fransa artık tanıdık olmaktan çıkmıştır. Fransa'da edebiyat gerilemiş, sosyal güvenlik rejimi çökmüş, gençlik tipolojisi yozlaşmış, sosyal ilişkiler çözülmüş, siyasal partiler sistemi tıkanmış, aile değerlerinden eser kalmamış, Katoliklik yok olma noktasına gelmiştir. Houellebecq, işte, romanın başkarakteri olan François'yı böyle bir genel çöküş tablosu içine yerleştirir ve roman boyunca karakterin çıkış yolu arayışlarını okuruz. İlk olarak Fransa'da edebiyat büyük bir gerileme içindedir. Yazara göre Fransa'nın, hatta Batı dünyasının en temel sanatsal formu

edebiyattır. Fransa'nın kültürel iklimini edebiyat kurmaktadır. "Onun romanlarındaki nihilizm genelde siyasal iktidarsızlık ve öz-yıkımdan alınan keyifle birleşir" (Diken, 2011: 120). François'a yalnız, alkolik, mutsuz, hedonist, kinik bir tip olarak edebiyattan kendisine bir çıkış yolu aramaktadır. Günümüz edebiyatına olan iştahsızlığı onu 19. yüzyıl edebiyatına yönlendirir. Doktora tezinin başlığı *Joris-Karl Huysmans ya da Tünelden Çıkış* kahramanın tünelden bir çıkış yolu aradığını anlatır. Ancak Huysmans'nın bulduğu çıkışı kendisi bulamayacaktır. Huysmans, natüralist edebiyattan dekadan edebiyata geçiş yapmış, ömrünün sonuna doğru ise nihilizme tepki olarak keşişliği tercih ederek tünelden çıkış yolunu bulmuştur. Houellebecq usta bir şekilde kendisi için artık keşişlik yolunun kapalı olduğunu anlatmaktadır. Bu manada, romanın konu ve estetik biçimi örtüşür: Hayal kırıklığı yaratmaya mahkûm bir kitapta bir hayal kırıklığının hikâyesini anlatmaktadır. Natüralizmin iyimserliğinden dekadan romanın karamsarlığına saptanan François, kitabın sonunda ancak teslimiyet yolunda teskin olacaktır.

Sosyal devletten neo-liberal kapitalizme, cumhuriyetten demokrasiye, politik toplumun belirleyiciliğinden sivil toplumun egemenliğine dönüşümü yazar, bir yıkım, çürüme ve yozlaşma olarak takdim eder. İşte bu yozlaşmanın sonucu François'a gibi tipler türemiş ve her yanı kaplamıştır: Fransa'nın kaderi François'a gibi dekadan tiplere kalmıştır. Aslında tam da onun şahsında gördüğümüz olgu, Fransız küçük burjuvazisin giderek daha derinden refah toplumunu ve homojen ulusal kimliği altın çağ olarak nostaljikleştirmesidir. Ancak karakter güçsüz, yabancılaşmış, yozlaşmış biri olduğu için altın çağı yeniden kazanacak güçten yoksundur. 1789'dan 1968'e kadar devrimci, jakoben bir kültüre sahip Fransız Cumhuriyeti gençliğinin bugün için iradesi kırılmış, yaşam enerjisini yitirmiş durumdadır ve adeta dünyanın altında ezilmektedir. Yaşama dönük atılımın yoksunlaşması yenilenme imkânlarını ortadan kaldırır ve yaşam irademizi kırarak bizi intihara meyilli amaçsız tiplere çevirir. Hâlbuki gençlik fikri hayata karşı isyan ve coşku ile tanımlanması gerekiyorken, romanda karşımıza çıkan gençlik apolitik, tutku ve isyan duygusunu yitirmiş, uysal, konformist ve hazzıdır. Böylece, isyancı gençlikten intiharın eşliğine gelmiş bir gençlik tipine büyük bir dönüşüm gerçekleşmiştir. Jakoben iradecilik yerini kiniklere özgü bir lakaydiliğe bırakmıştır. Houellebecq'e göre gençlik sadece ruhunu değil bedenini de kaybetmiştir. Bedenleri de sıfırı tüketmiş olan gençlik, zayıflamış, pörsümüş, tutkularını yitirmiş derin bir üzüntü içinde tasvir edilmektedir. Bunun sonucu olarak ise sosyal ilişkilerin niteliği başkalaşmıştır. Kesin karakterli ilişkilerin yitirilmesi en çok da aile kurumuna zarar vermiştir. François'nın derin ve yoğun bir yalnızlık içinde tarif edilmesinin temel nedeni aile kurumunun çökmesidir. Sosyal varlığın cinsel bedene indirgendığı günümüzün cari ilişki modunda, çağdaş oğlanları ve kızları bekleyen muhtemel son kesin yalnızlık, derin bir üzüntü ve sosyallikten dışlanmışlıktır. Yazara göre ailenin çöküşü sosyal sistemde geri döndürülemez yaralar açmıştır. François'nın

bu konuda tavrı son derece nettir: “Çocuklu aileler vardı, şimdi işler tersine döndü.” (Houellebecq, 2021: 29). Ona göre çağın kadın imgesi büyük bir yara almıştır. Yüksek düzey edebi zevke sahip olmasına rağmen bu kadar maço tavırlar sergilemesini eleştiren arkadaşına şöyle cevap veriyor:

Burada paradoks falan yok, sadece sen psikolojiyi kadın dergilerinden okuduğun kadarıyla biliyorsun ki onların sundukları tipler de bir tüketici tipinden başka bir şey değildir: çevreci bohem-burjuva, havalı burjuva, gay-friendly clubber, satanist geek, tekno-zen, her hafta yeni tipler icat ediyorlar. Bense bu tüketici tiplerinden hiçbirine uymuyorum, hepsi bu (Houellebecq, 2021: 29).

Ona göre çift olmak bir dünya kurmaktır: “Çok daha geniş bir dünyada, kimsenin erişmesine izin verilmeyen otonom ve kapalı bir dünya. Fakat yalnızken mayın dolu bir tarladayım.” (Houellebecq, 2021: 100). Ve başka bir yerde de ümitsizlik içinde şunları kaydeder:

Eskiden insanlar aile kurardı, yani üredikten sonra birkaç sene daha çalışır didinir ve çocukları yetişkinliğe eriştiği zaman Hakkın rahmetine erişirlerdi. Şimdiyse bir çiftin beraber yaşamaya başlamak için yaşlanmış, çökmüş bedenlerin güven verici ve iffetli bir aile ilişkisine ihtiyaç hissettiği zaman, yani elli ya da altmış yaş (Houellebecq, 2021: 85).

Bütün bu anlatımlarla yazarın vermek istediği temel mesaj şudur: Yaşlanmış Avrupa, dünyanın genç milletleri tarafından istilaya açık hale gelmektedir. Bu bir ölçüde bir zamanların kolonyalist gücünün kolonizatörler tarafından fethedildiğine dönük bir duygunun ifadesidir: Emperyal Fransa’nın kendisi yerleşmiştir.

MERKEZLERİN ÇÖKMESİ VE RADİKAL SAĞIN YÜKSELİŞİ

Akademik ilgileri zayıflamış, sosyal ilişkileri bitme noktasına gelmiş, dünyada olan bitene karşı kayıtsız François’a beklenileceği üzere politikaya karşı da duyarsızdır. Politik yeteneklerini yitirdiği için Fransa’da gerçekleşen büyük dönüşümleri kendi başına değerlendirmekten yoksundur. François’a, siyasal aklı körelmiş, olayları değerlendirme yeteneğini kaybetmiş Fransız yurttaşını temsil ediyor. Cumhuriyetçi modelin politik yaşama katılan erdemli yurttaşını yerini kinik bir hayvansallığa bırakmıştır. François, kendini sorguladığı belli aralıklarda kendisini “insan” olarak temellendirmediğini, bu haliyle hayvandan bir farkı olmadığını yazıyor. “Peki ama bu bir hayatı doğrulamaya yeter mi? Bir hayatın

neden doğrulanmaya ihtiyacı var? Hayvanların tamamı, insanların ezici çoğunluğu en küçük bir doğrulama ihtiyacı hissetmeden yaşıyor.” (Houellebecq, 2021: 35). Nihilist François’a kendini yeniden olumlamak adına önüne çıkan bütün seçenekleri yoklar; edebiyata sığınır, radikal sağcı bir akım olan kimlik hareketiyle ilişkilenmek ister, Fransız taşrasına çekilir, ortaçağın dinsel geçmişine geri dönmeyi dener, en son uzmanı olduğu Huysmans gibi keşişliği tercih eder ama bir türlü kendini yeniden onaylamanın yolunu bulamaz.

Politika konusunda kinikliğini devam ettiren François’a, “kendimi ancak bir tuvalet kağıdı kadar politik buluyordum.” (Houellebecq, 2021: 37) biçiminde bir cümle sarfettiğinde Fransa’da politik katılımın düşüklüğüne vurgu yapılmaktadır. Yazar esasen Beşinci Cumhuriyet’in iki katalizör siyasal akımı olan merkez sağ ve merkez solun derinden başarısızlığına dikkat çekmektedir. Avrupa’da 21. yüzyılın ilk çeyreğinde, merkezci siyasetlerin çöküşüne, radikal sağ partilerin ise yükselmesine tanıklık ediliyor. Avrupa taşralaşıyor. Avrupa taşralaştıkça taşra epiğinin daha çok etkisi altına giriyor. En son *sarı yelekliler* isyanında görüldüğü üzere Avrupa’nın “yerli halkları” seferberlik duygusuyla hareket etmektedir. Avrupa düzleminde neo-liberal ekonomik yapıların yerleştirilmesi sosyal demokrat ve liberal sağ partiler eliyle gerçekleştirilmesi merkezi siyasal partiler ile halkın geniş çoğunluğu arasındaki bağları kopma noktasına getirmiştir. Houellebecq, Avrupa’nın değişen siyaset sosyolojisini romanında derinden işlemektedir. Yeni durumda, kitleleri mobilize etme kapasitesini yitirmiş politik sisteme tepki olarak iki yeni fraksiyon, iki radikal hat giderek yükselmektedir; ulusal cephe ve Müslüman Kardeşler. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ikinci tura ulusal cephe ve Müslüman Kardeşler kalmıştır. Merkez sol ve merkez sağ partiler oylarını Müslüman Kardeşler’den yana kullanır. Yazar, özellikle merkez solun politik körlüğüne karşı çıkmaktadır. Ona göre, *Le Monde* gibi genel olarak merkez-sol gazeteler, Müslüman göçmenler ile Batı Avrupa’nın yerli halkları arasında bir iç savaş çıkacağını öngören Kassandralar’a karşı çıkıyorlardı. Cassandra nasıl ki Truva savaşında Agamemnon’un ölümünü söyleyerek Truvalı yurttaşları uyarmıştı, Houellebecq’de Paris’i bekleyen “tehlikeye” karşı uyarmaktadır.

İNTİHARIN PENÇESİNDE AVRUPA İMGESİ

Demokratik değişimin pek de bir “değişim” manasına gelmediği sinik iklimde, politik sıradanlığı bozan, büyük değişimleri arzulayan iki radikal çizgi gelişim gösterir. Radikal sağ ve “radikal İslamcılık” gençliği ve kitleleri daha büyük bir coşkuyla siyasal süreçlere sokar. Ölümü beklerken gelen radikal teklifler François’nın ilgisini çekmeyi başarır. Özellikle dinin çöktüğü, toplumsal dayanışmanın ortadan kalktığı, aile kurumunun yozlaştığı, gençlik enerjisini

yitirmiş bir toplumda, siyasal eylemleri yoğun bir gençlik hareketine dayanan, yardım kuruluşları ve kültürel kurumlarla geniş bir network içinde hareket eden “Müslüman Kardeşler”in daha ikna edici bir çizgiyi temsil etmektedir. Sinik ve kinik François’ı ise daha çok etkileyecek teklif buradan gelecektir. Bu iki çizgiden ilk olarak kimlik hareketine meyletmektedir. Avrupa düzleminde örgütlenmiş kimlik hareketi Avrupa’nın yerlileri ile Müslüman göçmenler arasında bir iç savaşa hazırlanmaktadır. Yayınladıkları bildiride kendilerini şu şekilde tanımlıyorlar: “Biz Avrupa’nın yerlileri, bu toprakların ilk sahipleriyiz ve Müslüman kolonileşmesini reddediyoruz; aynı şekilde Amerikan şirketlerini ve Hindistan’dan, Çin’den vs. gelen yeni kapitalistler tarafından kültürel mirasımızın satın alınmasını reddediyoruz” (Houellebecq, 2021: 52). Kimlik hareketi Avrupa çağında iç savaş olasılığını şu argümanla açıklıyor:

Tezleri, aşkın bir güce inananların genetik bir avantaj sağlıyor olması: Üç büyük dinden birine inanıp kurallarını uygulayan, ataerkil düzenin değerlerini takip eden çiftler ateist ya da agnostik çiftlere oranla daha fazla çocuk sahibi oluyorlar; bu kadınlar daha az eğitilmiş, daha az hedonist ve daha az bireyci (...) bu insanlar büyük çoğunlukla içinde yetiştikleri metafizik sistem sadık kalıyorlar. Laik ‘birlikte yaşama’ ilkesi üzerine kurulu ateist hümanizm kısa vadede başarısızlığa mahkûmdur (Houellebecq, 2021: 52).

Radikal sağı doğrudan eleştirmese de Houellebecq, politik şiddete başvurmayı aslında fikir kavgasının yitirilmesinin sonucu olarak görüyor. Nihilist hareketlerin şiddet çağrıları tam da kimlik hareketinin herhangi bir tekliften uzak olduğunun işareti olarak yorumlanıyor. Şiddet, Avrupa’nın en derininde yatan yok olma arzusundan başka bir şey değildir. Houellebecq’e göre Avrupa’da fikir mücadelesini liberal sağ kazanmıştır. Bu krizin bir örneğini François’nın anne ve babası hakkında değerlendirmelerinde görülür. İki *baby boomer* kuşağından tipler olan anne ve babası dizginlenemeyen bir bencilliğin pençesindedir ve François’a bir iç savaşın bile ailesiyle arasını düzeltebileceğine inanmamaktadır. Bu yöntemle toplumsal ve siyasal birlik ruhunun uyandırılabilceği konusunda oldukça karamsardır. Çünkü kriz, politik şiddetle sorunun çözülmesinden çok daha derinlerdedir. François’a bütün seçenekleri tükettikten sonra Sorborne İslam Üniversitesi’nin, kendisi de İslam’ı seçmiş rektörü tarafından İslamiyet’e ikna edilir.

Yazarın öldürülmekten çok intihara vurgu yapmasının nedeni çürümeye, organizmanın topyekûn yok oluşuna dikkat çekmek istemesidir. Roman aslında başta da vurguladığımız gibi İslam’ın yükselişini değil, Avrupa’nın çöküşünü anlatmaktadır. İtaat konusuna ise romanda şu şekilde açıklık getirilir: “‘İtaat’ dedi sessizce Rediger. ‘Daha önce hiç bu kadar güçlü ifade edilmemiş basit ve altüst edici bir fikir. İnsan mutluluğun zirvesine mutlak itaatle varılır.’” (Houellebecq,

2021: 194). Bu argümana göre, uygarlığın yeni organik fazının inşası için gerekli mücadele Hristiyanlık adına değil ancak İslam adına yürütülebilirdi. Avrupa'nın ahlaki ve ailesel olarak yeniden silahlanması için tarihsel bir şans olmuştu, eski kıta için yeni bir altın çağ fırsatı açıyordu. Hümanist, rasyonalizmin etkisi altında Avrupa uygarlığı ölmüştü. Muhafazakâr değerlerin Avrupa'da yeniden yükselmesini ancak İslam sağlayabilirdi.

Ne Fransız devriminin idealleri, ne yurtseverlik duygusu, ne Péguy'nin vatanseverlik şiirleri, ne Müslümanların kuzeye ilerleyişini engelleyen efsane kahraman Charles Martel efsanesi, ne ortaçağın gerçek kutsal olan Bakire Meryem heykeli, ne de vaktiyle Huysmans'ın ömrünün sonunda kapandığı Ligugé manastırı neo-liberal kapitalizmde yalnızlaşmış bireyin krizine şifa olabilmıştır. Toplumsal alanda tek tek bireylerin oluşturduğu yataylık, toplumsal birliğin oluşmasının önündeki en büyük engeli teşkil etmektedir. İslam'ın sahip olduğu toplumsal ve aşkınsal dikeylik, kaybedilen birlik hissini yeniden ayağa kaldırabilecek yegâne güç olarak sunulmaktadır. Roman boyunca yazarın başardığı şey aslında kendisi açısından dis-ütopik bir anlatıyı sanki ütopik bir kurgu olarak sunabilmesindedir. İslam'ı esasen bir tehdit olarak görmekle birlikte, İslam'ın gerçek tehdidini sahip olduğu teklif kapasitesinde görür. Boşlukta anlamsızca salınan, kendi yaşamını olumlayacak hiçbir gücü kendisinde bulamayan, niçin yaşadığının cevabını bilmeyen nihilist, dekadın, hedonist ve kinik François'a, Batı'nın kendisini sunduğu tüm olanakları yoklamasının ardından romanın sonunda Paris İslam Camii'nde Müslüman olarak dine dönüş yapmaktadır. Dekadan edebiyatçı bu kez 21. yüzyılda tünelden çıkış yolunu teslimiyette bulmaktadır.

Sonuç itibarıyla Houellebecq'e göre Fransız toplumu çökmektedir. Ona göre Fransa'yı dinde çare arayışına iten, bireyi zevk peşinde koşan bir bağımlıya dönüştüren olgunun hiper-tüketimci bir toplum tarafından üretilen sosyal ilgisizliktir. Romanın dile getirdiği toplumsal kriz, artık karar vermeye muktedir olmayan bir toplumu ima eder, tam da bu kararsız kolaycılık sayesinde İslam'ın tezlerini kabul edilebilir kılmaktadır. Houellebecq, Avrupa'nın derinlerinde yaşayan krize dikkat çekmekle birlikte aslında ortalama bir Avrupalının İslam hakkındaki önyargılarına seslenmekten geri durmamaktadır. Roman, Fransız toplumunun İslam'a karşı korku ve fantezilerini yeniden güncellemektedir. Şu farkla ki "egzotik doğulu" figürü artık ne egzotiktir ne de doğudadır. Avrupa'nın göbeğinde Fransa'da iktidara yürümektedir. Sömürge döneminin rolleri yer değiştirmiştir. Kolanizatör kapitalist Avrupalı, "Avrupa'nın yerlisi", doğunun yerli halkları ise Avrupa'yı istilaya çıkmış kolonizatörler olarak tasvir edilir. Avrupa metropolünde ikamet eden yazar da kendisini "yerli" gibi hissetmektedir. Başka bir deyişle metropol yazarı taşralı yazara dönüşmüştür. Houellebecq, Avrupa'nın "yerlilerini" iç savaş tehlikesine karşı uyarmaktan çok militarist seferberliğe çağırmakta ve kamuoyunda radikalleşmiş bir tartışma eksenini

oluşturmaya çabalamaktadır. Houellebecq, *Platform* (2001) romanında söylediği gibi kendisini Müslümanlardan nefret etmeye adanmıştır. Houellebecq, İslamofobik aşırı sağ politikaların entelektüel ve manevi alandaki temsilciliğini üstlenmektedir.

KAYNAKÇA

Diken, B. (2011). *Nihilizm*. Çev. Aylin Onocak. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Houellebecq, M. (2021). *İtaat*. Çev. Başak Öztürk, İstanbul: İthaki Yayınları.